

SNG NOVA GORICA - Začetek sezone s von Horvathovimi Zgodbami iz dunajskega gozda

Dvojna morala vzgib totalitarizma

NOVA GORICA – Slovensko narodno gledališče Nova Gorica je začelo abonmajske in repertoarne sezone z uprizoritvijo odmevnega dela sodobnega evropskega gledališča (če sodobnosti v književnosti pripišemo vsaj zadnjih sto let). *Zgodbe iz dunajskega gozda* Ödöna von Horvatha (rojen na Reki leta 1901, smrt ga je zalotila v pariškem neurju leta 1938) sodijo v tisto skrinjico literature, ki jo lahko odpiramo vsakič, ko imamo na odru kaj povedati o času in prostoru, ki ga živi tudi današnji človek, ne da bi pri tem tvegali padec v arhaičnost, preteklost ali zbledelost.

Zgodbe iz dunajskega gozda (natančno se spominjam še uprizoritve, ki jo je leta 1999 postavil na oder Slovenskega stalnega gledališča Mario Uršič) namreč govorijo o predsodkih, naravnostih in mišljenju malomeščanov, za katere bi raje danes uporabil oznako nižji srednji sloj. Presenetljivo je, kako je von Horvath seciral psihologijo množice in posameznikov v njej, kako je opisal vzgibe, ki jo (jih) vodijo v take in ne drugačne izbire, kako so ti ljudje blizu »našim« ljudem oziroma srednjeevropskemu prostoru, ki je med drugim rodil dve svetovni vojni in številne totalitarne izme.

O tem razmišlja tudi novogoriška postavitev v režiji Primoža Ekarta in dramaturški razčlembi Simone Hamer (prevod je delo Mojce Kranjc). Edini radikalnejši izventekstovni poseg, ki ga je Ekart vidneje opravil, je bilo projiciranje v ozadju scene (funkcionalno jo je ustvarila Vasilija Fišer) kratkih dognanj Eliasa Canettija o množici, s čemer je predstava dodatno (nemara odveč in brez potrebe) usmerila pozornost v vzroke, zakaj nastajajo vojne in fašizmi. Von Horvath odgovarja, da gre za naravne danosti, novogoriška predstava pa ga v nekaterih

segmentih demantira in pojasnjuje, da gre za frustracije nižjega srednjega sloja, največjega dela človeštva, ki prvi občuti vsakršne krize, pa naj bodo duhovne ali gospodarske. To je jasna misel, ki jo izluščimo iz *Zgodb iz dunajskega gozda*.

Temeljno pa je predvsem vprašanje osebne svobode in osebnih izbir, ki jih narekuje čustvo. Osrednja zgodba, ki jo dopolnjujejo številni natančno profilirani liki, se osredotoči na pot mlade Marianne (Nataša Keser), ki je po patriarhalni logiki in odločitvi proti lastni volji obljubljen mesarju Oskarju (Peter Harl), a ga zavrže, ker se zaljubi v prevaranta, lenuha in parvenija Alfreda (Jure Kopušar) in prvič v življenju gre na pot, ki si jo sama določi. Vsemu in vsem navkljub.

A to seveda ne prinaša ugodnega razpleta in konca, ker so predsodki v družbi, atavična prepričanja, manjvredni položaj ženske, neenakost spolov, rasi- zem tako močno vraščeni, da se mora individualnost podrediti splošnemu konvencionalnemu trendu, prevladujočemu mišljenju, ker je volji množice in njeni poti težko ubežati. Na tej točki smo na začetku zgoraj opisanega kroga in zelo blizu odgovoru, zakaj so totalitarni sistemi sploh možni, v primeru novogoriške uprizoritve nacizem in fašizem. Marianne se poražena vrne iz položaja osebne upornosti v brezoblično, a zato toliko bolj nevarno anonimnost, v kateri mora sprejeti, če naj preživi, tisto, kar je bilo prej in se odpovedati lastni poti in srečo in sebe.

Skratka, dovolj tragičen razplet, ki se kot absurd dogaja na notah dunajskih valčkov, ljudskih napevov in kar se da navadnih, vsakodnevnih situacij, v katerih se lahko prepoznavamo prav vsi. Danes še bolj kot v času Ödöna von Horvatha pred manj kot sto leti.

Vso težo teh vsebinskih krogov in odrskih razpoloženj so v kostumih Belinde Radulović nosili seveda igralci. Bile so to natančno izdelane vloge tako v mimiki kot v glasovni modulaciji, vsak lik je bil utemeljen in samosvoj, vsak je izražal in odražal različne forme družbenega obnašanja, bil prototip različnih nians istega mišljenja. Helena Peršuh, Teja Glažar, Jernej Čampelj, Marjuta Slamič, Peter Harl, Blaž Valič, Miha Nemeč, Gorazd Jakomini, Andrej Zalesjak (vsak posebej bi zaradi svoje potence in odlične igre zaslužil dodatno razčlemba), pa Žiga Saksida, Jože Hrovat, Dušanka Ristič in Andrijana Boškoka Batič so ustvarili galerijo razpoznavnih členov sodobne družbenosti.

Nataša Keser pa je kot Marianne prehodila pot od mladostne oživitve, ko ubeži sivi prihodnosti z uporom patriarhalnemu sistemu, do končne deziluzije, ko se ji podrejo sanje in so njeni kriki po pomoči in svobodi neuslišani. Poražena je na vsej črti, tudi v svojem ponosu, kar je Keserjeva znala oblikovati večje in prepričljivo. Na ravni psihologije in ponotrzanjenosti pa je bila preveč zadržana.

Polno vlogo je oblikoval Jure Kopušar v liku Alfreda, lahkoživca in zapeljivca, ki si ne jemlje odgovornosti, to prepušča drugim, zato deluje perfidno. Kopušar je znal dobro utelesiti dvojne lege, to se pravi pozunanjeno uglajenost in notranjo resnično pokvarjenost. Igralec ni v ničemer pretiraval, izkazal je velik občutek za mero. Bil je s Keserjevo osrednja figura uprizoritve in njen vsebinski izpričevalec. Njegova dvojna oziroma nikakršna morala nas napotuje v razmislek, v kakšnem neetičnem svetu in okolju živimo.

Marij Čuk

Dušanka Ristić,
Peter Harl,
Blaž Valič,
Jure Kopušar,
Gorazd Jakomini
in Nataša Keser

SNG NOVA GORICA
PETER UHAN